

А.О. Борисова, канд. психол. наук, проф. (*ХДУХТ, Харків*)

А.О. Колесник, канд. техн. наук, доц. (*ХДУХТ, Харків*)

О.О. Мануснкова, доц. (*ХДУХТ, Харків*)

НАВЧАННЯ ГОВОРІННЮ ЯК ОДНЕ З НАЙСКЛАДНІШИХ МЕТОДОЛОГІЧНИХ ЗАВДАНЬ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В НЕМОВНИХ ЗВО

Говоріння, або експресивне мовлення – складний багатогранний процес, що дозволяє здійснювати, разом з аудіюванням, усне вербальне спілкування. Предметом говоріння виступає думка як відображення в свідомості людини зв'язків і відносин реального світу. Отже, в діяльність говоріння входить вираз думки. Вважається, що володіти іноземною мовою означає володіти іншими способами і засобами вираження думки.

У структурі говоріння психологи виділяють мотиваційно-спонукальну частину. Говоріння виникає тоді, коли у людей з'являється потреба щось сказати один одному. Під час навчання англійської мови у студентів є (а якщо немає, то її потрібно формувати) потреба висловити думку засобами мови, що вивчається. Мотивом може бути спонукання співрозмовника до якоїсь мовної дії: щось повідомити, відповісти на питання, і немовної дії: виконати прохання, щось зробити, наприклад дати ручку, відкрити двері, стерти з дошки. Метою в кожному з цих випадків є очікуваний результат. У мотиваційно-спонукальній частині створюється тільки задум висловлювання, а саме: для чого, навіщо і що сказати.

Друга аналітико-синтетична частина говоріння відповідає за вираження думки. Саме в цій частині відбувається реалізація задуму висловлювання в процесі формування і формулювання думки за допомогою мови.

Під час говоріння англійською мовою студенту необхідно відібрати слова, що зберігаються в пам'яті (аналіз) і включити їх в мовне ціле (синтез) для здійснення задуму або комунікативного наміру.

Для того щоб слова зберігалися в пам'яті, важливо, щоб вони обростали асоціативними зв'язками. Вони можуть бути парадигматичними і синтагматичними. І чим їх більше, тим вище «готовність» слова до включення в мову.

Парадигматична зв'язок передбачає асоціації в результаті зіставлення слів за різними ознаками:

– однаковості вимови і відмінності в написанні, наприклад two – too, one – won, see – sea;

- за близькістю значення, наприклад small – little;
- за протилежністю в значенні, наприклад answer – ask.

Для говоріння особливу роль грають синтагматичні зв'язки, тобто поєднання слова з іншими словами.

На вибір слів впливає смислове завдання, відносини між співрозмовниками, особливості співрозмовника, спільність життєвого досвіду тощо. Структурний же оформлення висловлювання, його вибір визначається комунікативним завданням і ситуацією спілкування.

У процесі вибору засобів може мати місце:

- відбір з пам'яті готових до вживання одиниць англійської мови типу: Good afternoon. Thank you. My name is... I am on duty. May I come in? аж до What is the weather like today? тощо:

- «добудовування», конструювання, трансформування, комбінування з того, що зберігається в пам'яті. Наприклад, з готовою фрази My name is... блок name is залишається без змін, «добудовується» His, або Her, або My sister's та додається ім'я.

У студента в готовому вигляді зберігається I live in..., а йому потрібно повідомити, де живе його друг. В цьому випадку відбувається трансформування live в lives, заміна I на My friend і додається назва місця, де він живе.

У першому випадку спрацьовує так званий моторний план, йде просте пригадування вербальних засобів, потрібних для вирішення задуму. У другому випадку здійснюється граматичне структурування. Під час вивчення іноземної мови воно являє велику трудність. Людина вибирає те, що лежить наготові, а наготові лежать вербальні засоби рідної мови. Ось тут і вступає в силу інтерференція рідної мови.

Третьою частиною структури говоріння є виконавська частина, тобто обговорювання або зовнішнє оформлення висловлювання.

Усі три частини і складають структуру говоріння як виду мовленнєвої діяльності.

Говоріння тісно пов'язане з іншими видами мовленнєвої діяльності: аудіюванням, читанням і письмом. Зв'язок говоріння та аудіювання обумовлений складною розумовою діяльністю з опорою на внутрішню мову і механізм прогнозування. Аудіювання і говоріння – усна форма комунікації. Одне немислиме без іншого. Говоріння тісно пов'язане з читанням і його роль в становленні механізмів читання дуже велика. Говоріння пов'язане і з письмом. Їх ріднить продуктивність діяльності студентів. З вищевикладеного очевидно, що говорінню належить дуже велика роль.